

SUCCESSIE

Erven

Mijn notaris, voor wat
er echt toe doet.

notaris.be

Algemeen

Gaan samenwonen, een woning kopen, een eigen zaak starten of een erfenis voorbereiden? Belangrijke stappen in je leven waar je best op voorhand goed over nadenkt.

De notaris is perfect geplaatst om je te begeleiden. Je kan er terecht voor onafhankelijk advies op maat zodat je in alle vertrouwen je projecten kan realiseren.

Deze brochure helpt je alvast op weg. Heb je nood aan persoonlijk advies? Dan maak je best een afspraak met een notariskantoor. Een eerste gesprek is doorgaans gratis. Indien er een grondige dossierstudie nodig is, maak dan vooraf duidelijke afspraken over de vergoeding. Het tarief is in de meeste gevallen bij wet vastgesteld, zodat je niet voor verrassingen komt te staan.

In deze reeks zijn ook andere brochures beschikbaar: Wat kan de notaris voor je doen?, Kopen en financieren, Ongehuwd samenwonen, Huwen, Schenken, EOT, Wat als niet iedereen overeenkomt, Ik wil ondernemen, Het testament, De Zorgvolmacht, Met zorg mijn vermogen overdragen, De aangifte nalatenschap.

Regelgeving verandert snel. Misschien staat er reeds een aangepaste versie van deze brochure op www.notaris.be.

Je vindt er naast FAQ's, video's en rekenmodules, ook een handig adresboek met de contactgegevens van alle notariskantoren.

Het netwerk van 1.150 notariskantoren telt 1.550 notarissen en 8.000 medewerkers. Jaarlijks komen er ruim 2,5 miljoen mensen over de vloer.

Inleiding

Wanneer een persoon overlijdt, komen zijn familieleden in aanmerking om te “erven”. Erven gebeurt echter niet willekeurig. Ons burgerlijk wetboek bevat een heel aantal regels die bepalen wie in welke volgorde en in welke mate in aanmerking komt om te erven.

Sommige erfgenamen, zoals de kinderen en de langstlevende huwelijkspartner van de overledene, hebben recht op een “reserve”. Zij hebben een beschermd minimum erfdeel dat hen niet ontnomen kan worden. Naast dat voorbehouden deel voor de kinderen en de huwelijkspartner, heeft iedereen een “beschikbaar” deel. Dat is het deel van het vermogen dat je vrij kan wegschenken of weggeven via testament. Het beschikbaar deel bedraagt vandaag altijd de helft van uw vermogen, ongeacht het aantal kinderen.

Mensen erven niet alleen door de werking van de wet. Sommige mensen erven iets van hun partner, hun tante, een goeie vriend... omdat zij aangeduid staan in een testament. Dit noemen we het “testamenteir erfrecht”.

Erven is vandaag meer dan ooit een actueel thema. Iedereen wordt er vroeg of laat mee geconfronteerd. Mensen praten doorgaans niet graag over wat er met hun goederen zal gebeuren eenmaal ze er niet meer zijn, maar toch roept het erfrecht bij veel mensen een aantal vragen op.

Vragen zoals “hoeveel erven mijn kinderen elk?”, “Kan ik ze onterven?” of nog “kan ik volledig vrij mijn testament opstellen?” zijn zeer belangrijk en niet altijd eenvoudig te beantwoorden.

Deze brochure tracht je een ruwe schets te geven van hoe het Belgisch erfrecht vandaag in elkaar zit. Meer informatie over de hervorming van het erfrecht vind je op www.notaris.be of bij een notariskantoor.

Wie zijn volgens de wet onze erfgenamen?

ALGEMENE PRINCIPES

Wanneer de overledene, ook erflater genoemd, geen testament of huwelijkscontract heeft opgemaakt, wijst de wet de erfgenamen aan.

De wetgever heeft een rangschikking opgesteld en de erfgenamen ingedeeld in vier orden volgens bloedverwantschap, te weten:

- alle afstammelingen van de erflater: kinderen, kleinkinderen, achterkleinkinderen, ...
- als de overledene geen afstammelingen nalaat: de ouders van de erflater samen met zijn broer(s) en zuster(s) en/of hun afstammeling(en)
- als de overledene noch afstammelingen, noch broer(s), zuster(s) en/of hun afstammeling(en) nalaat: alle bloedverwanten in opgaande lijn: (ouders, grootouders, overgrootouders,...).
- als de overledene geen erfgenamen van eerste, tweede of derde orde nalaat: ooms, tantes en hun nakomelingen (neven en nichten dus), grootooms, groottantes. Een hogere orde sluit een lagere steeds uit.

Binnen de orde bepaalt **de graad** of men al dan niet erft.

In rechte lijn zijn er zoveel graden als er generaties zijn tussen de personen.

Zo is er tussen ouders en hun kinderen één generatie. Zij staan dus tot elkaar in de 1ste graad.

Tussen grootouders en kleinkinderen telt men twee generaties. Zij staan tot elkaar in de 2de graad.

In de zijlijn bepaalt men de graad via de gemeenschappelijke stamouders. Men telt de generaties vanaf de overledene tot de gemeenschappelijke stamouder in opgaande lijn. Vanaf deze stamouder daalt men vervolgens af tot aan de erfgenaam. Een zuster is bijvoorbeeld een bloedverwante in de 2de graad.

Twee neven staan tot elkaar in de 4de graad. Er wordt dus geteld via ouders, respectievelijk grootouders (gemeenschappelijke stam).

De regels van orde en graad worden samen toegepast. Op deze regels bestaan twee uitzonderingen: de plaatsvervulling en de kloving.

Plaatsvervulling doet zich voor wanneer een bloedverwant die zelf zou geërfd hebben ofwel reeds overleden is ofwel de nalatenschap heeft verworpen dan wel onwaardig is om te erven.

Onwaardig om te erven is de persoon die de overledene heeft vermoord of een poging hiertoe heeft gedaan. Daarnaast kan iemand die veroordeeld is voor het toebrengen van slagen en verwondingen,

voor verkrachting of sommige, andere geweldfeiten, eveneens door de rechter als onwaardig tot erven worden verklaard.

Zijn plaats wordt ingenomen door zijn dichtste afstammelingen, die samen dan het deel krijgen dat normaal zou zijn toegekomen aan de vervangen erfgenaam. Zo zullen de kleinkinderen van de erflater (hun grootvader), samen de plaats innemen van hun vader (die overleden is, verworpen heeft of onwaardig is verklaard).

Als een overledene geen huwelijkspartner of afstammelingen en geen broers en/of zussen en/of afstammelingen nalaat, is er sprake van **kloving**. In dit geval wordt de nalatenschap gesplitst in twee helften, waarvan de ene helft toekomt aan de bloedverwanten via vader (vaderlijke lijn) en de andere helft aan de bloedverwanten via moeder (moederlijke lijn). De regels van orde en graad worden dan binnen elke lijn afzonderlijk toegepast.

Bijzonder statuut van de huwelijkspartner

De **huwelijkspartner** neemt in het erfrecht een bijzondere plaats in.

Gehuwd zijn en wel of geen kinderen hebben, geeft een totaal verschillend beeld. Laten wij enkele herkenbare situaties overlopen.

De overledene was gehuwd en had kinderen

De weduwe of weduwnaar krijgt het vruchtgebruik van de hele nalatenschap, de kinderen krijgen de blote eigendom.

Alle kinderen van de overledene, uit een vorig of uit het laatste huwelijk, buitenhuwelijkse en geadopteerde, zijn gelijkgesteld en hebben dezelfde rechten.

De kinderen krijgen ieder een gelijk deel. Als een kind vooroverleden is (of verworpen heeft of onwaardig is om te erven), dan erven zijn kinderen in zijn plaats. Zijn er geen kinderen, dan gaat zijn deel naar zijn broers en zussen.

De overledene was gehuwd en had geen kinderen

De weduwe of weduwnaar krijgt de hele gemeenschap of onverdeeldheid (als er geen gemeenschap was) in volle eigendom en het vruchtgebruik van de eigen goederen van de huwelijkspartner.

De blote eigendom van de eigen goederen gaat naar de familie van de overledene in deze volgorde:

- de broers en zussen, met vader en/of moeder als zij nog leven;
- de vader én moeder wanneer de overledene geen broers of zussen had;

- de vader of moeder als er geen broers en/of zussen zijn en een van de ouders al is overleden. Samen met die vader of moeder erven dan ook eventuele grootouders.

Zolang de weduwe of weduwnaar leeft, moet de familie haar of hem het gebruik en het genot van die eigen goederen laten.

Als de overledene geen kinderen en ook geen verdere familieleden nalaat, erft de langstlevende huwelijkspartner de hele nalatenschap in volle eigendom.

Een speciale bescherming is voorzien voor de gezinswoning met huisraad. De weduwe of weduwnaar zal deze woning steeds mogen betrekken en gebruiken, wie ook blote eigenaar is, kinderen, stiefkinderen, broers, zussen, neven en/of nichten.

De huwelijkspartners kunnen elkaar meer geven dan het deel waarin de wet voorziet. Zij moeten dan wel een testament in elkaars voordeel opstellen, of een contractuele erfstelling.

Via een testament is het zelfs mogelijk een regeling te treffen voor het geval men samen overlijdt. Ook voor de langstlevende is het testament bijzonder geschikt. Omdat men na een zekere tijd een meer nuchtere kijk heeft op zijn huwelijk, en de samenstelling van zijn gezin kent (het al dan niet hebben van kinderen: zie verder), kan men pas

dan weten welk deel van het vermogen mag worden gegeven en kan men de samenstelling van het legaat in detail bepalen.

ONGEHUWDE OF NIET MEER GEHUWDE ERFLATER

Met kinderen

Deze erven de hele nalatenschap.

Zonder kinderen, maar wel met:

- ouder(s) en broer(s) en/of zuster(s): vader en/of moeder krijgen ieder $1/4^{\text{de}}$ in volle eigendom. De overige $3/4^{\text{de}}$ of $2/4^{\text{de}}$ gaan naar de broers en zussen;
- ouders (geen broers en/of zussen in leven): vader en moeder krijgen alles;
- broers en zussen en/of kinderen van vooroverleden broers en/of zussen: deze erven de hele nalatenschap;
- andere familieleden tot en met de vierde graad: deze erven de hele nalatenschap.

DE LANGSTLEVENDE VAN EEN SAMENWONEND KOPPEL

De wettelijk samenwonende partner is erfgenaam als hij met de erflater samengewoond heeft en met hem een verklaring van wettelijke samenwoning

heeft afgelegd. Hij erft het vruchtgebruik op de woning en de meubelen die er zich in bevinden. De samenwonende mag dan wel geen afstammeling zijn van de erflater. Hij treedt zo automatisch in het bezit van de rechtsvoorganger van de goederen die hij erft. Hij zal wel gehouden zijn tot de intresten van de schulden van de nalatenschap en dit in de verhouding die wordt bepaald door de waarde van de met vruchtgebruik bezwaarde goederen tot het totaal van de nalatenschap.

Wil je meer nalaten aan de persoon met wie je samenleeft dan moet men een testament opmaken voor de bezittingen die men wil legateren.

Men moet daarbij wel rekening houden met de “reserve” van de kinderen. Dit is een deel dat men hoe dan ook moet voorbehouden voor zijn kinderen. Vandaag bedraagt de totale reserve altijd de helft van de nalatenschap (ongeacht het aantal kinderen). De individuele reserve per kind hangt wel af van het aantal kinderen (de helft van het vermogen moet immers gedeeld worden door het aantal kinderen).

De samenwoners kunnen elkaar ook minder geven dan wat de wet voorziet. Aldus kan de duur worden beperkt van het vruchtgebruik, ofwel kan men verhinderen dat de langstlevende de woning verhuurt, enz.

De samenwoner kan zelfs het wettelijk vruchtgebruik helemaal uitsluiten.

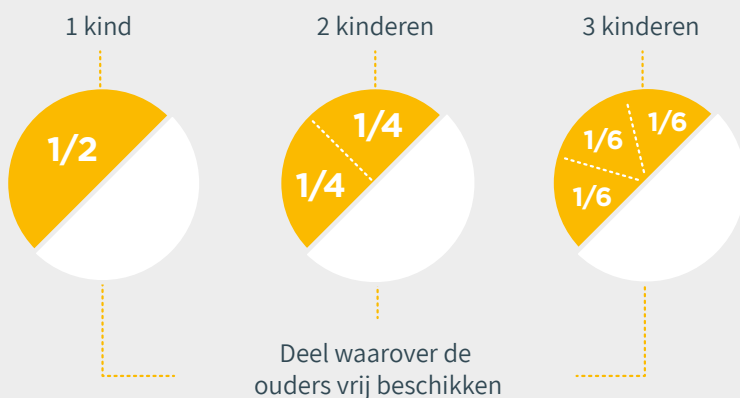
De erfgenaam zal eventueel ook moeten bijdragen tot het onderhoud van de kinderen van de erflater binnen de grenzen van de voordelen die hij heeft verkregen.

Opgelet! Wie met de overledene samenwoonde, zonder de verklaring van wettelijke samenwoning te hebben afgelegd, is geen wettige erfgenaam. Wil je toch van elkaar erven dan moet een testament in die zin worden opgemaakt. Ook bedingen van aanwas kunnen er voor zorgen dat je als langstlevende bepaalde goederen toebedeeld krijgt.

Wanneer er helemaal geen erfgenamen zijn, komt de nalatenschap toe aan de Staat.

Situatie sinds 01/09/2018:

Reserve van de kinderen

Wat is de “reserve”?

De reserve is een deel van het vermogen dat voorbehouden is voor de langstlevende huwelijkspartner en/of de kinderen. Dit deel mag men dus niet wegschenken of via testament nalaten aan andere mensen.

Sinds 1 september 2018 is de grootte van de reserve (en dus van het deel waarover je wél mag beschikken) veranderd. Vandaag bedraagt de reserve (of het voorbehouden deel) altijd $\frac{1}{2}$ ^{de} van het vermogen. Dat betekent m.a.w. dat mensen vandaag altijd over de helft van hun vermogen vrij gaan kunnen beschikken door te schenken of te legateren via een testament. De andere helft moeten ze voorbehouden voor hun reservataire erfgenamen.

Kunnen wij onze erfgenamen zelf kiezen?

INLEIDING

Niet altijd. Zoals eerder vermeld voorziet de wet dat een bepaald gedeelte van de nalatenschap moet voorbehouden worden voor de huwelijkspartner en de kinderen. Voor de klein- en achterkleinkinderen indien er geen overlevende kinderen zijn.

Zo kunnen ouders hun kinderen niet volledig onterven.

Sinds 1 september 2018 behouden ouders weliswaar een erfrecht bij afwezigheid van een wettelijke partner en kinderen, maar dat is géén beschermd erfdeel meer. Dat betekent concreet dat men vandaag geen rekening meer moet houden met het erfdeel van de ouders bij het maken van schenkingen of legaten aan andere mensen. Ouders kunnen m.a.w. volledig of gedeeltelijk onterfd worden.

VERSCHILLENDE CATEGORIEËN ERFLATERS

De omvang van de reserve wordt bepaald in functie van de erfgenaam.

Over het gedeelte van de nalatenschap dat niet voorbehouden wordt, kan de erflater volledig vrij beschikken.

Welke schikkingen kan men treffen?

Gehuwden

Indien de huwelijkspartners een wettelijke of bedongen gemeenschap hebben, voorziet de wet dat de helft van deze gemeenschap samen met de persoonlijke goederen van de overledene zijn of haar nalatenschap zullen vormen.

Via huwelijkscontract of latere wijziging hieraan, kunnen de huwelijkspartners van deze wettelijke regeling afwijken en de huwgemeenschap zelfs volledig in volle eigendom aan de langstlevende toebedelen.

De nalatenschap van de eerst overleden huwelijkspartner zal dan geen gemeenschappelijke goederen bevatten.

Gehuwden met kinderen

Zodra de nalatenschap bepaald is, voorziet de wet dat ten minste het vruchtgebruik op (het deel in) de gezinswoning en de inboedel gereserveerd

moeten worden voor de weduwe of de weduwnaar. Overschrijdt de waarde van de gezinswoning en de inboedel de helft van de nalatenschap dan blijft dat zo.

Is die waarde minder dan de helft dan heeft hij of zij ook nog het vruchtgebruik op een deel van de nalatenschap, omdat men steeds minimum recht heeft op het vruchtgebruik op de helft van de goederen van de nalatenschap. Deze laatste bepaling geldt niet voor huwelijkspartners van wie minstens een van hen afstammelingen heeft uit een andere relatie.

De rest van de nalatenschap vormt het beschikbare gedeelte dat vrij toegekend kan worden, of aan de overlevende huwelijkspartner, of aan de kinderen, of aan derden, rekening houdend met de reserve van de kinderen.

Gehuwden zonder kinderen

De wet bepaalt dat de gemeenschap of onverdeeldheid (als er geen gemeenschap was) in volle eigendom toekomt aan de langstlevende. Eigen goederen keren echter terug naar de familie van de overledene.

Wil men dat ook deze goederen naar de langstlevende gaan, dan moet er bijgestuurd worden. Immers de wet voorziet in principe enkel in een vruchtgebruik. Via een testament kan men ervoor zorgen dat de langstlevende ook de eigen goederen van de vooroverledene in volle eigendom krijgt.

Zo kan je in een testament werken met een restlegaat. Hierbij voorziet men dat, de langstlevende eerst alle goederen erft van de eerststervende maar dat bij het overlijden van de langstlevende de nog voorhanden goederen die afkomstig waren van zijn eerstoverleden huwelijkspartner worden vererfd door de erfgenamen van de eerstoverleden partner.

Zo legt men voor beide families de erflat terug gelijk. Dit hoeft uiteraard niet: men kan evengoed één bepaalde persoon of instelling aanwijzen.

Ongehuwden of niet meer gehuwden met kinderen

De helft van het vermogen wordt altijd voorbehouden voor de kinderen. Over het ander deel, het beschikbaar deel, kan je vrij beschikken. Dit beschikbaar gedeelte kan men geven aan om het even welke derde of als extra aan een van zijn kinderen door dat kind het maximum te geven en het minimum aan de overige kinderen. In dit geval zal men rekening houden met de door de testamentmaker reeds gedane schenkingen.

Ongehuwden of niet meer gehuwden zonder kinderen

Men mag zijn ganse nalatenschap geven aan wie men wil.

Uiteraard zal dit bij testament gebeuren.

Sinds 1 september 2018 kan iedereen (dus alle gehuwden, alle wettelijke samenwonenden en alle feitelijke samenwonenden) bij afwezigheid van afstammelingen kiezen om hun ganse vermogen weg te schenken of te legateren aan wie ze willen. Vandaag moet dus bij afwezigheid van kinderen en een gehuwde partner géén rekening meer worden gehouden met het erfrecht van de ouders.

Ouders kunnen, indien ze behoeftig zijn, wel een levensonderhoud vorderen.

Moet men een erfenis aanvaarden?

Niet noodzakelijk. De wet laat erfgenamen de keuze tussen:

- zuiver te aanvaarden;
- te aanvaarden onder voorrecht van boedelbeschrijving;
- te verwerpen.

Bekwame erfgenamen zullen in principe de nalatenschap **aanvaarden**.

Dit houdt in dat zij de erfenis ontvangen, maar ook instaan voor de betaling van alle schulden. Overtreffen deze laatste het actief, dan zullen zij moeten bijleggen. Een erfenis aanvaarden hoeft niet uitdrukkelijk te gebeuren.

Wanneer vooraf niet geweten is of er nog schulden zijn, **aanvaardt** men het best **onder voorrecht van boedelbeschrijving**.

Dit is een welbepaalde procedure, waarbij men nooit méér schulden zal moeten betalen dan het actief dat men erft.

In het slechtste geval zal men dus niets ontvangen, maar ook niets moeten opleggen.

Wanneer men weet dat er massa's schulden zijn, **verwerpt** men de nalatenschap best meteen.

"Aanvaarden onder voorrecht van boedelbeschrijving" en "verwerpen" gebeurt bij een notaris van je keuze.

TIP! Bezint eer je begint...

Zodra men de nalatenschap heeft aanvaard, kan men in principe niet meer verwerpen en als men de erfenis heeft verworpen kan men niets meer ontvangen uit deze nalatenschap! Ben je niet zeker dat je de nalatenschap wilt aanvaarden omdat je vreest voor schulden? Wees dan voorzichtig met de handelingen die je stelt. Uit sommige handelingen (zoals bijvoorbeeld het leeghalen van een woning) zou men kunnen vermoeden dat je de nalatenschap aanvaardt.

De successierechten

INLEIDING

Indien iemand erft van een erflater die zijn woonst in België had, dan zal hij of zij successierechten moeten betalen (in Vlaanderen spreekt men van de “erfbelasting”). Op basis van een aangifte van nalatenschap zal de ontvanger de verschuldigde rechten berekenen en het aandeel van elke erfgenaam of legataris (dit is de persoon die iets verwert krachtens een testament) bepalen.

Om het juiste tarief te kennen moet worden nagegaan in welk gewest de erflater in de laatste 5 jaar het langst zijn woonplaats had. De toepasselijke regels verschillen immers voor het Vlaams Gewest, het Waals Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Beoordeling binnen tijds kader

Merk op dat het lokalisatiecriterium de fiscale woonplaats in een tijds kader van 5 jaar plaatst. Dit is een bewuste zet van de wetgever. Hij wil op deze manier ‘overhaaste’ fiscaal geïnspireerde binnenlandse verhuizen naar een ander gewest vermijden (zgn. “regio-shopping”)

VOORBEELD

Robert is 88 jaar. Stel even dat zijn dochter Martine in Elsene (Brussel) woonachtig was en Robert tot 3 jaar voor zijn dood bij haar inwoonde en slechts de laatste 2 jaar in het Vlaams rusthuis verbleef. In dat geval zouden op Roberts nalatenschap de

Brusselse successierechten toepasselijk geweest zijn. In de 5 jaar voor zijn dood had hij immers het langst in zijn woonplaats in het Brussels Gewest verbleven.

DE SUCCESSIETARIEVEN IN DE DRIE GEWESTEN

In dit hoofdstuk bespreken we, per gewest, de diverse successietarieven.

Eerst nog enkele algemene opmerkingen.

Graad van verwantschap

Het successietarief van toepassing op erfgenamen en legatarissen wordt in de Vlaamse Codex Fiscaliteit in categorieën opgedeeld op basis van de bloedverwantschap die bestaat ten aanzien van de overledene. De erfgenaam valt onder een categorie met een hoger tarief, indien hij in de stamboom verder afstaat van de overledene.

Progressieve tarieven

De erfbelasting is progressief. De tariefstructuur is ingedeeld in schijven. Hoe meer een erfgenaam of legataris uit een erfenis opstrijkt, hoe hoger de tariefschijf waarin hij/zij terechtkomt en dus hoe zwaarder de heffing. Het vlak tarief voor de activa geïnvesteerd in een familiale onderneming of een familiale vennootschap vormen hierop een uitzondering (meer hierover, zie hoofdstuk vermindering en vrijstelling).

Belastbare grondslag: netto-aandeel

De erfbelasting wordt berekend op het netto-aandeel dat iedere erfgenaam of legataris krijgt, rekening houdend met zijn verwantschap tot de overledene.

De berekening gebeurt dus individu per individu. De bestaande schulden op datum van overlijden en begrafeniskosten worden in min gebracht.

De manier waarop de diverse passiva (schulden) van de erfenis op de activa wordt aangerekend is nauwkeurig in de wet geregeld. Het is een vrij complexe aangelegenheid. De notaris is de aange-vozen persoon om erfgenamen hierbij te informeren en te adviseren.

In hoofde van iedere erfgenaam wordt dus afzonderlijk een berekening gemaakt. Deze regel is echter niet van toepassing voor de nalatenschappen die openvallen in het Brussels Gewest en in het Vlaams Gewest tussen ooms, tantes, neven en nichten en anderen (vreemden). In deze Gewesten wordt binnen deze erfgroepen de belasting berekend over de som van de netto-aandelen (of het totaal van de erfdelen) verkregen door al de rechtverkrijgenden in deze groep. Vervolgens worden de verschuldigde rechten proportioneel verdeeld onder de verschillende erfgenamen.

De wetgever wil hiermee voorkomen dat de erflater door zijn vermogen te verdelen over een groot aantal legatarissen het

tarief te sterk zou drukken. Op die manier leidt deze wijze van berekening nochtans tot bepaalde onevenwichtigheden. Zo zal iemand met een klein netto-aandeel belast worden tegen hetzelfde gemiddelde als hij die een groot netto-erfdeel krijgt.

SUCCESSIETARIEF IN RECHTE LIJN, TUSSEN HUWELIJKSPARTNERS EN SAMENWONENDEN (EN GELIJKGESTELDEN)

Tarief toepasselijk voor*:

- de erfgenamen in rechte lijn (kinderen, kleinkinderen, ouders, grootouders).
- de langstlevende huwelijkspartner.
- de (wettelijk) samenwonende partner.
- stiefkinderen - stiefouders.
- zorgkinderen (enkel in Vlaanderen en Brussel).
- opvangkinderen/pleegkinderen (enkel in Wallonië).
- ex-huwelijkspartners of ex-samenwonenden.

* Tarieven van toepassing op 1 september 2018

Vlaams Gewest		Brussels Gewest		Waals Gewest	
Schijf van het erfdeel	Tarief	Schijf van het erfdeel	Tarief	Schijf van het erfdeel	Tarief
€ 0 tot 50.000,00	3%	€ 0 tot 50.000,00	3%	€ 0 tot 12.500,00	3%
€ 50.000,01 tot 250.000,00	9%	€ 50.000,01 tot 100.000,00	8%	€ 12.500,01 tot 25.000,00	4%
Boven € 250.000	27%	€ 100.000,01 tot 175.000,00	9%	€ 25.000,01 tot 50.000,00	5%
		€ 175.000,01 tot 250.000,00	18%	€ 50.000,01 tot 100.000,00	7%
		€ 250.000,01 tot 500.000,00	24%	€ 100.000,01 tot 150.000,00	10%
		Boven € 500.000	30%	€ 150.000,01 tot 200.000,00	14%
				€ 200.000,01 tot 250.000,00	18%
				€ 250.000,01 tot 500.000,00	24%
				Boven € 500.000	30%

Kinderen

Onder erfgenamen in rechte lijn worden begrepen: de kinderen, kleinkinderen, achterkleinkinderen, de ouders, grootouders, overgrootouders van de overledene.

Voor **adoptiekinderen** gelden speciale regels. Ze genieten soms wel en dan weer niet van de hierboven afgedrukte tarieven.

Stiefkinderen, zorgkinderen, opvangouders, pleegvoogdij

Meer en meer duiken zogenaamde nieuw-samengestelde gezinnen op. De wetgever besteedt de laatste jaren ook aandacht aan hen. De regels terzake zijn zeer complex en verschillen van gewest tot gewest. Nieuw samengestelde gezinnen die aan successieplanning willen doen, laten zich dus beter adviseren door een notaris.

Vlaamse en Brusselse zorgkinderen

Een begrip dat enige toelichting vergt is de notie 'zorgkind' in Vlaanderen. Samengevat komt het er op neer dat een personen die een 'zorgrelatie' onderhouden met een zorgkind, kunnen genieten van de tarieven in rechte lijn indien aan drie voorwaarden is voldaan:

- het zorgkind moet vóór de leeftijd van 21 jaar hebben ingewoond bij de zorgouder - erflater
- deze inwoning heeft gedurende drie (in Brussel: zes) achtereenvolgende jaren plaatsgevonden, en
- gedurende die tijd heeft het kind van die andere persoon, of van deze en zijn levenspartner samen, hoofdzakelijk de hulp en verzorging gekregen die kinderen normaal van hun ouders krijgen.

Stiefkinderen, pleegkinderen, zorgkinderen... zijn vandaag meestal onderworpen aan aangepaste tarieven. De toepassing ervan is echter altijd afhankelijk van bepaalde voorwaarden.

Huwelijkspartners

Wat het tarief van de erfbelasting tussen huwelijkspartners betreft, mogen we niet uit het oog verliezen dat sinds 1 juni 2003 in België het huwelijk niet alleen openstaat voor personen van een verschillend geslacht maar eveneens voor personen van hetzelfde geslacht.

Samenwoning in het Vlaams Gewest

In het Vlaams Gewest worden - in tegenstelling tot het Brussels en Waals Gewest - zowel de 'wettelijk samenwonenden' als de 'feitelijk samenwonenden' geïdëent.

Er is sprake van wettelijke samenwoning vanaf de dag dat twee personen bij de ambtenaar van de burgerlijke stand van hun gemeenschappelijke woonplaats een verklaring van wettelijke samenwoning hebben afgelegd. Een ander bewijs hoeven de wettelijke samenwonenden niet te leveren.

Feitelijke samenwoning verwijst naar samenwoningsvormen waarbij niet voldaan is aan het begrip 'wettelijk samenwonen' (er is m.a.w. geen verklaring van wettelijke samenwoning afgelegd). In dit geval rust op de erfgeëchtigde(n) een dubbele bewijslast. Ze moeten aan te tonen dat ze ten minste één jaar ononderbroken met de erflater hebben samengewoond. Er moet ook aangetoond worden dat ze met hem een gemeenschappelijke huishouding hebben gevoerd. Beide voorwaarden worden vermoed gerealiseerd te zijn wanneer men een uittreksel uit het bevolkingsregister kan voorleggen dat, te rekenen vanaf het overlijden, minstens één jaar oud is. Het gaat om een weerlegbaar vermoeden. De fiscus kan dus in de tegenaanval gaan en bewijzen dat er in feite, ondanks de

inschrijving in het bevolkingsregister op hetzelfde adres, geen samenwoning is. De belanghebbende erfgenaam zal dan de daadwerkelijke samenwoning en gemeenschappelijke huishouding moeten kunnen aantonen op grond van andere elementen (wat hij trouwens ook moet – en mag – doen als hij de feitelijke samenwoning niet kan staven aan de hand van een inschrijving in het bevolkingsregister op het adres van de overledene). Dit kunnen materiële elementen zijn zoals de betaalde bijdragen in de kosten van de huishouding (zoals betalingsbewijzen, kostennota's, facturen, rekeninguittreksels), het feit van het bestaan van gemeenschappelijke financiële rekeningen, enz. Ook bepaalde akten en titels kunnen tot dit bewijs bijdragen zoals een samenlevingscontract gesloten tussen de samenwonenden, de eigendomstitel van de aangekochte gezinswoning, het huurcontract van de woning, dat men samen betreft, het testament in elkaars voordeel, de schenking tussen samenwonenden, enz.

Zijn voor de notie 'feitelijk' samenwonenden in Vlaanderen irrelevant:

- het aantal samenwonenden (twee of meer, in tegenstelling tot de wettelijke samenwoning)
- hun geslacht
- het al dan niet bestaan van een graad van bloed- of aanverwantschap (zo

kan er bijvoorbeeld een feitelijke samenwoning zijn tussen een erflater en zijn broer/zus of zijn oom, tante, neef of nicht en zal in deze gevallen het voordeligere tarief 'samenwonenden' van toepassing zijn en niet het bijzonder (hoger) tarief dat voor deze bloedverwanten is voorzien buiten de gevallen van samenwoning).

TIP! Er is een verschil tussen wettelijk samenwonenden en feitelijk samenwonenden. De eersten genieten vanaf de eerste dag van het lage successietarief. Feitelijk samenwonenden moeten minstens één jaar samengewoond hebben. Sommigen wensen om principiële redenen geen verklaring van wettelijke samenwoning af te leggen omdat ze 'vrij en ongebonden' willen zijn. Louter en alleen voor de successietarieven is het echter aan te raden minstens voor één jaar dergelijke verklaring af te leggen!

Samenwoning in het Waals Gewest

Ook in het Waals Gewest bestaat er een gelijkgeschakeling van het tarief tussen samenwonenden en dat van huwelijkspartners. Om van dit (gunst)tarief te kunnen genieten moet de erfgenaam op de dag van het overlijden met de erflater samenwonen en met hem een verklaring van wettelijke samenwoning hebben afgelegd.

In het Waalse stelsel komen dus enkel de ‘wettelijk’ samenwonenden in aanmerking en vallen ‘feitelijk’ samenwonenden uit de boot. Zij zullen het (zeer hoge) tarief ‘vreemden’ (‘alle andere personen’) ondergaan.

Ook in het Brussels Gewest komen enkel de ‘wettelijk samenwonenden’ voor het verlaagde tarief in aanmerking. Een verklaring van wettelijke samenwoning is dus ook hier vereist

**Samenwoning in het Brussels
Hoofdstedelijk Gewest**

SUCCESSIETARIEF TUSSEN BROERS EN ZUSSEN

Tarief voor broers of zussen (en halfbroers of halfzussen):

Vlaams Gewest		Brussels Gewest		Waals Gewest	
Schijf van het erfdeel	Tarief	Schijf van het erfdeel	Tarief	Schijf van het erfdeel	Tarief
€ 0 tot 35.000	25%	€ 0 tot 12.500,01	20%	€ 0 tot 12.500,00	20%
€ 35.000,01 tot 75.000,00	30%	€ 12.500,01 tot 25.000,00	25%	€ 12.500,01 tot 25.000,00	25%
Boven € 75.000	55%	€ 25.000,01 tot 50.000,00	30%	€ 25.000,01 tot 75.000,00	35%
		€ 50.000,01 tot 100.000,00	40%	€ 75.000,01 tot 175.000,00	50%
		€ 100.000,01 tot 175.000,00	55%	Boven € 175.000	65%
		€ 175.000,01 tot 250.000,00	60%		
		Boven € 250.000	65%		

SUCCESSIETARIEF TUSSEN OOMS, TANTES, NEVEN EN NICHTEN

Onder het oude federaal successierecht (nu de zogenaamde 'erfbelasting') voor Vlaanderen bestond er na de eerste categorie 'partners en kinderen' en de tweede categorie 'broers en zussen' een derde categorie bestaande uit de 'ooms, tantes, neven en nichten' gevolgd door een vierde en laatste categorie 'anderen' (vreemden). Daarin is verandering gekomen.

Vlaanderen kent in de zijlijn nog slechts twee tariefgroepen, namelijk 'tussen broers en zussen' en 'tussen anderen' (vreemden). De oude tariefgroep 'tussen ooms en tantes en neven en nichten' werd in Vlaanderen afgeschaft. De neven en de nichten die van een oom of tante erven (of omgekeerd) worden belast tegen hetzelfde tarief als 'vreemden' (tarief 'tussen anderen').

In Wallonië en Brussel is het onderscheid tussen de groep 'ooms, tantes, neven en nichten' en 'anderen' (vreemden) behouden gebleven.

Tarief voor ooms, tantes, neven en nichten:

Brussels Gewest		Waals Gewest	
Schijf van het erfdeel	Tarief	Schijf van het erfdeel	Tarief
€ 0 tot 50.000	35%	€ 0 tot 12.500	25%
€ 50.000,01 tot 100.000,00	50%	€ 12.500,01 tot 25.000,00	30%
€ 100.000,01 tot 175.000,00	60%	€ 25.000,01 tot 75.000,00	40%
Boven € 175.000	70%	€ 75.000,01 tot 175.000,00	55%
		Boven € 175.000	70%

SUCCESSIETARIEF TUSSEN 'VREEMDEN'

Tot deze categorie behoren alle verre erfgenamen en niet-familieleden (bv. vrienden die via testament erven). Ook de aanverwanten, zoals schoonouders, schoonbroers of -zussen en schoonkinderen, behoren tot deze groep.

Dat we in de categorie 'vreemden' met zeer hoge successietarieven te maken hebben moge duidelijk zijn. Wie erft van een vreemde houdt er in de praktijk helaas niet veel van over.

TIP! In plaats van roerende goederen aan 'vreemden' via een testament over te maken (waardoor ze daarop hoge successierechten betalen), doet men er beter aan hen dergelijke goederen

te schenken tijdens het leven tegen betaling van schenkingsrecht. In de drie gewesten kunnen vandaag roerende goederen aan vreemden geschonken worden tegen een vlak tarief van 7%, ongeacht de waarde van het geschonkene. Meer over de roerende schenking aan vlak tarief, zie eveneens de brochure 'Schenken' op www.notaris.be.

TIP! Wie er toch voor opteert om via testament te werken, kan eventueel de techniek van het duo-legaat aangeraden worden om zodoende op de successierechten uit te sparen.

Tarief voor 'vreemden':

Vlaams Gewest		Brussels Gewest		Waals Gewest	
Schijf van het erfdeel	Tarief	Schijf van het erfdeel	Tarief	Schijf van het erfdeel	Tarief
€ 0 tot 35.000	25%	€ 0 tot 50.000	40%	€ 0 tot 12.500	30%
€ 35.000,01 tot 75.000,00	45%	€ 50.000,01 tot 75.000,00	55%	€ 12.500,01 tot 25.000,00	35%
Boven € 75.000	55%	€ 75.000,01 tot 175.000,00	65%	€ 25.000,01 tot 75.000,00	60%
		Boven € 175.000	80%	Boven € 75.000	80%

SUCCESSIETARIEF VOOR VZW'S EN PRIVATE STICHTINGEN

Erflaters kunnen via een testament legaten vermaken in het voordeel van vzw's (bv. liefdadigheidsinstellingen). Sinds de inwerkingtreding van de nieuwe vzw-wet in juni 2003 kunnen ze dat ook aan private stichtingen.

Welke successietarieven zijn in dergelijke gevallen toepasselijk?

Wat de **vzw's** betreft verschillen de successietarieven van gewest tot gewest:

- In Vlaanderen genieten de vzw's thans van een bijzonder eenvormig (dus ongeacht de waarde van het legaat) en verlaagd tarief van 8,5%.
- Wallonië past een successietarief van 7% toe.
- In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bedraagt het successietarief in principe 25%. Brussel maakt evenwel een uitzondering en verlaagt het tarief tot 12,5% voor legaten aan vzw's die de federale erkenning kregen, bedoeld in artikelen 104 en 110 van het Wetboek der Inkomstenbelastingen (bedoeld zijn vzw's die fiscale attesten n.a.v. giften kunnen uitreiken), tenzij ze een voordeliger tarief genieten overeenkomstig het

Brusselse Wetboek Successierechten.

Wat de **private stichtingen** betreft is de toestand als volgt:

- In Vlaanderen werd het vzw-succes-sietarief van 8,5% ook doorgetrokken tot de private stichting.
- Brussel heeft ondertussen ook een tariefverlaging doorgevoerd voor legaten ten gunste van private stichtingen, doch niet in dezelfde mate als het Vlaams Gewest. In Brussel geldt 25% als basistarief. Wanneer de private stichting evenwel een rechtspersoon is die de federale erkenning heeft verkregen, bedoeld in de artikelen 104 en 110 Wetboek Inkomstenbelastingen (bevoegdheid om fiscale attesten uit te reiken bij giften), dan geldt een tarief van 12,5%. Stichtingen van openbaar nut worden in Brussel slechts belast aan een tarief van 6,6 %.
- In Wallonië ten slotte geldt een successietarief van 7%.

Opgelet! Evenwel wat de legaten in Wallonië betreft aan privé-stichtingen. Om van de 7% te kunnen genieten moet in dit gewest een bijzondere voorwaarde zijn vervuld. Is deze niet vervuld dan zal het legaat niet aan 7% getaxeerd worden maar aan het gewoon tarief "vreemden"! Om te genieten van het verlaagd gunsttarief in het

successierecht zal de private stichting op het ogenblik van het overlijden, in haar zetel, als hoofdactiviteit, “des objectifs de nature sociale” dienen na te streven, m.a.w. de private stichting moet een “maatschappelijk karakter” hebben. Hieruit mag worden afgeleid dat een private stichting die enkel als activiteit het beheer van een privé-vermogen heeft buiten de prijzen zal vallen. Bovendien is de 7% slechts weggelegd voor private stichtingen die een attest

van erkenning als stichting met een maatschappelijk karakter kunnen voorleggen. Dergelijk attest dient aangevraagd te worden bij de Minister van Financiën van het Waals Gewest.

We vatten een en ander voor je nog even samen in onderstaande overzichts-tabellen.

Successietarief voor vzw's en private stichtingen:

Vlaams Gewest		Brussels Gewest		Waals Gewest	
Schijf van het erfdeel	Tarief	Schijf van het erfdeel	Tarief	Schijf van het erfdeel	Tarief
Op het volledige erfdeel	8,50%	Op volledige erfdeel + betreffende VZW's/ Private Stichtingen die fiscale attesten mogen afleveren	12,50%	Op het volledige erfdeel	7%
		Op volledige erfdeel + betreffende de andere VZW's / Private Stichtingen	25%		

DE VLAAMSE SPLITTING

In Vlaanderen - althans wanneer de erfgenamen afstammelingen in rechte lijn (bv. kinderen), huwelijkspartners of samenwonenden zijn - wordt het successietarief afzonderlijk toegepast op enerzijds het netto-actief van de onroerende goederen en anderzijds op het netto-actief van de roerende goederen.

Elke erfgenaam kan dus € 50.000 onroerende goederen erven aan 3% en, daarnaast nog eens € 50.000 roerende goederen erven eveneens aan 3%, dus samen € 100.000 aan 3%.

Het roerend en onroerend vermogen van de erflater wordt dus apart belast wat een belangrijke positieve invloed heeft op de belastingdruk. Deze zogenaamde 'splitting' heeft immers tot gevolg dat men minder snel in de hogere tariefschijven terecht komt en dus minder erfbelasting dient te betalen. Vlaanderen is uniek op dit vlak. Noch Wallonië noch Brussel kent dit systeem.

TIP! Het kan interessant zijn om op deze Vlaamse splitting in te spelen en hierdoor erfbelasting uit te sparen.

VOORBEELD

Stel een vader heeft een patrimonium dat bestaat uit twee onroerende goederen, elk voor een waarde van € 50.000, of in totaal € 100.000.

Op het ogenblik van zijn overlijden laat hij één zoon na.

De te betalen successierechten in hoofde van de zoon:

Bedrag	% op netto aandeel	gecumuleerd bedrag
€ 0,01 - € 50.000	3%	€ 1.500
€ 50.000,01 - € 100.000	9%	€ 4.500
Totaal		€ 6.000

Hernemen we dezelfde gegevens als voormelde en veronderstellen we dat vader één onroerend goed vóór zijn overlijden, zelfs binnen de 3 jaar, zou verkocht hebben.

In dat geval zal het actief van de nalatenschap als volgt worden samengesteld:

a) roerend gedeelte (prijs van het verkochte onroerend goed)

Bedrag	% op netto aandeel	gecumuleerd bedrag
€ 0,01 - € 50.000	3%	€ 1.500

b) onroerend gedeelte (het resterend onroerend goed)

Bedrag	% op netto aandeel	gecumuleerd bedrag
€ 0,01 - € 50.000	3%	€ 1.500

In dit geval betaalt de zoon slechts € 3.000 in plaats van € 6.000.

VERMINDERINGEN EN VRIJSTELLINGEN IN DE DRIE GEWESTEN

De verschillende gewesten kennen tal van specifieke regels bevattende diverse verminderingen en vrijstellingen van het successierecht.

Wij geven hier kort de verschillende vrijstellingen en verminderingen is onderworpen aan specifieke voorwaarden. Wens je meer informatie over het toepassingsgebied van deze gunstregelingen? Aarzel niet om je notaris hierover aan te spreken of een kijkje te nemen op www.belastingen.vlaanderen.be/erfbelasting_verminderingen.

Vrijstellingen in Vlaanderen

Zwaar gehandicapte personen

Sinds 1 januari 2003 bestaat in Vlaanderen een 'voetvrijstelling' (of 'abattement') voor zwaar gehandicapte personen. De grootte van de toegekende vrijstelling is afhankelijk van de leeftijd van de verkrijger en van het tarief waaraan de verkrijging wordt onderworpen.

De vrijstelling bedraagt € 3.000 indien de verkrijging onderworpen is aan het tarief 'in rechte lijn, tussen huwelijkspartners en tussen samenwonenden'. In de

andere gevallen beloopt de vrijstelling € 1.000. Dit basisbedrag wordt vervolgens vermenigvuldigd met het cijfer aangeduid in de wet, afhankelijk van de leeftijd van de verkrijger.

'VEN'-gronden

Sinds 1 januari 2003 bestaat in Vlaanderen in het kader van een milieubewuste politiek een vrijstelling van de erfbelasting voor de waarde van de onbebouwde onroerende goederen gelegen in het Vlaams Ecologisch Netwerk, of 'VEN - gronden'. Welke onroerende goederen als 'VEN - gronden' in aanmerking komen, vindt men terug in het decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijke milieu. De vrijstelling moet uitdrukkelijk in de aangifte van nalatenschap worden opgenomen. Een attest, waaruit blijkt dat aan de voorwaarden is voldaan, moet bij de aangifte worden gevoegd.

Vrijstelling maatschappelijke rechten in vennootschappen, opgericht voor de realisatie en/of financiering van investeringsprogramma's van serviceflats

Er bestaat een vrijstelling van de erfbelasting voor de maatschappelijke rechten (of de tegenwaarde ervan) in een vennootschap, die door de Vlaamse Regering erkend is, in het kader van de financiering en de realisatie van

serviceflats of woningcomplexen met dienstverlening.

Om deze erkenning te verkrijgen dient men te voldoen aan bepaalde voorwaarden.

Indien deze erkenning door de Vlaamse Regering wordt ingetrokken dan wordt het vrijstelbaar bedrag beperkt tot de waarde op de datum van de intrekking van de vrijstelling.

Bossen

Sinds 1 januari 2003 bestaat er in Vlaanderen tevens een vrijstelling van erfbelasting voor het vererven van 'bossen'. Deze vrijstelling geldt zowel voor de grond als voor de opstandswaarde en wordt slechts toegepast wanneer er voldaan is aan een aantal voorwaarden. Zo moet uiterlijk binnen 4 jaar na de datum van overlijden voor het bos een door het Bosbeheer goedgekeurd beheersplan zijn opgesteld in overeenstemming met de bepalingen en uitvoeringsbepalingen van het bosdecreet. Verder moet in de aangifte nalatenschap uitdrukkelijk om de toepassing van de vrijstelling worden verzocht en moet daarbij een attest gevoegd worden, uitgereikt door het Vlaams Gewest, waaruit blijkt dat voldaan is aan de voorwaarden.

Maatschappelijke rechten in vennootschappen opgericht voor realisatie en/of financiering van investeringsprogramma's van serviceflats

Er is een vrijstelling van de erfbelasting voor de maatschappelijke rechten of de tegenwaarde ervan in een door de Vlaamse regering erkende vennootschap in het kader van de financiering en de realisatie van serviceflatgebouwen of woningcomplexen met dienstverlening.

Wettelijk of conventioneel terugkeer van schenkingen

Als ouders of (over)grootouders bepaalde goederen schenken in neergaande lijn aan hun kind of (achter)kleinkind, en het kind overlijdt vóór de schenker, keert de schenking terug naar het vermogen van de (groot)ouders. In principe zullen de (groot)ouders géén erfbelasting moeten betalen op deze "geschonken" goederen. Opdat de vrijstelling zou kunnen gelden, moet dan wel aan elk van de onderstaande voorwaarden tegelijk voldaan zijn:

- De goederen moeten geschonken zijn vóór het overlijden van het kind.
- De goederen moeten ofwel zelf nog in natura aanwezig zijn in de nalatenschap, ofwel, als de goederen al werden vervreemd, moet hiervoor nog een schuldvordering in de nalatenschap aanwezig zijn.

- Het vooroverleden kind heeft zelf geen nakomelingen op het ogenblik dat het is gestorven.

Opmerking: deze vrijstelling is niet automatisch van toepassing. In de aangifte van nalatenschap moet er uitdrukkelijk verzocht worden naar de toepassing van dit artikel.

De terugkeer van de geschonken goederen kan ook conventioneel afgesproken worden. Dan keert de schenking eveneens belastingvrij terug in het vermogen van de schenker, zelfs als bepaalde bovenvermelde voorwaarden niet vervuld zijn.

De gezinswoning

Sinds 1 januari 2007 moet de langstlevende echtgeno(o)t(e) of hij/zij die met de overledene samenwoonde in Vlaanderen niet langer erfbelasting betalen op de gezinswoning.

Het begrip gezinswoning

Onder 'gezinswoning' dient verstaan te worden: de gezamenlijke hoofdverblijfplaats van de erflater en zijn overlevende huwelijkspartner of samenwonende. Bedoeld is m.a.w. de woning waar de partners op het ogenblik van het overlijden gewoonlijk samenleefden. Tot bewijs van het tegendeel door de fiscale administratie, kan dit eenvoudig bewezen worden door het voorleggen van een uittreksel

uit het bevolkingsregister waaruit de samenwoning blijkt. Bij gebreke aan een inschrijving in het bevolkingsregister op hetzelfde adres kan de samenwoning ook met andere middelen door partijen aangetoond worden.

De gebruikelijke 'aanhorigheden', zoals de tuin, het tuinhuis, de garage worden mee begrepen in de vrijstelling.

Het kan voorkomen dat er op het ogenblik van het overlijden geen sprake meer is van een effectieve samenwoning. Vandaar dat door de wetgever eveneens als gezinswoning in aanmerking wordt genomen de laatste gezinswoning van de huwelijkspartners of samenwonenden, tenminste als aan hun samenwonen op een welbepaalde – door de wet voorziene – manier een einde is gekomen.

Drie mogelijke gevallen zijn in dit verband uitdrukkelijk geïndiceerd:

- door de feitelijke scheiding van de huwelijkspartners of van de wettelijk (!) samenwonenden; (niet dus bij feitelijke scheiding van feitelijk samenwonenden)
- door een geval van overmacht dat tot op het ogenblik van het overlijden heeft voortgeduurd (bv. mensen die palliatieve zorgen krijgen);
- door verblijf van één van de beide huwelijkspartners of partners (of van

beide betrokkenen) in een rust- of verzorgingsinstelling, een serviceflat-gebouw of een woningcomplex met dienstverlening.

Opgelet! Om alle misverstanden te vermijden: op eventueel ander onroerend bezit dan de gezinswoning (denk aan een opbrengsteigendom of een 2de verblijf) moet de langstlevende huwelijkspartner/partner (en de andere erfgenamen, bv. kinderen) ook na 1 januari 2007 onverkort de normale successierechten blijven betalen in Vlaanderen.

Wat bij gedeeltelijk beroepsgebruik van de gezinswoning?

Bijvoorbeeld de bakker die boven zijn winkel woont of de huisarts die in zijn woning een praktijk heeft. Past de fiscus de vrijstelling dan enkel toe op het deel van de woning dat effectief als woon-gelegenheid wordt gebruikt of wordt in zo'n geval de vrijstelling toch op de ganze woning toegepast? De toestand is als volgt. Is het beroepsmatig gebruikt gedeelte van de woning ondergeschikt aan het woongedeelte dan geldt de vrijstelling op de totale woning (inclusief het beroepsdeel). Is daarentegen het beroepsdeel belangrijker dan het woongedeelte dan komt de vrijstelling te vervallen voor het beroepsdeel en blijft ze enkel overeind voor het woongedeelte.

Vrijstelling enkel op de 'nettowaarde'

Noteer dat de vrijstelling van de erfbelasting enkel wordt toegekend op de nettowaarde van de gezinswoning. Dit betekent dat indien er in de erfenis nog schulden aanwezig zijn die specifiek werden aangegaan om de gezinswoning te verwerven of te behouden, deze schulden in aftrek dienen gebracht te worden van de waarde van de gezinswoning.

Denk aan het geval waarbij iemand een hypothecaire lening/krediet heeft aangegaan om de gezinswoning te verwerven, te renoveren of uit te breiden en dat deze schuld nog niet volledig is afbetaald op het ogenblik van zijn overlijden. De langstlevende partner kan dan de vrijstelling van de erfbelasting genieten, met dien verstande dat het schuldsaldo dat betrekking heeft op de gezinswoning niet zonder meer in mindering kan gebracht worden van het overige belastbaar actief (andere onroerende goederen of roerende goederen) maar enkel van de waarde van de gezinswoning zelf. In de praktijk zal dergelijke situatie in principe niet zo vaak voorkomen want ofwel – bij jong overlijden – is de schuld in heel wat gevallen afgedekt door een schuldsaldoverzekering ofwel – bij overlijden op late leeftijd – is de schuld reeds lang afbetaald op het tijdstip van het overlijden.

Wie kan er van genieten?

De vrijstelling van de erfbelasting is voor de ‘langstlevende partner’. Het begrip ‘partner’ valt in twee groepen uiteen: gehuwden en samenwonenden.

Daarbij heeft het geen enkel belang op welke wijze de gezinswoning werd verkregen. Dat kan via wettelijk erfrecht, testament, bijzondere toebedeling via het huwelijkcontract, enzovoort.

Is men gehuwd, dan erft de langstlevende echtgeno(o)t(e) de gezinswoning al dan niet volledig in volle eigendom, vruchtgebruik of blote eigendom (dit in functie van het huwelijkstelsel en de al dan niet aanwezigheid van andere co-erfgenamen). Het geërfde deel komt in aanmerking voor de vrijstelling.

De vrijstelling is er echter alleen voor de langstlevende. Erven bijvoorbeeld ook de kinderen een deel van de woning, dan moeten zij op hun individueel netto-erfdeel in de gezinswoning wél nog erfbelasting betalen.

De tweede grote groep zijn de samenwonenden. Daarbij moet een onderscheid gemaakt worden tussen de wettelijk en feitelijk samenwonenden. Wettelijk samenwonenden hebben een verklaring van wettelijke samenwoning afgelegd bij de ambtenaar van de burgerlijke stand. Ze genieten vanaf de eerste dag van de vrijstelling. Feitelijk samenwonenden

moeten daarentegen gedurende 3 jaar hebben samengewoond en een gemeenschappelijke huishouding hebben gevoerd.

Opgelet! Voor de feitelijk samenwonenden geldt wat de vrijstelling van de erfbelasting op de gezinswoning betreft een speciale termijn. Waar normaal – om te kunnen genieten van de (lagere) successietarieven zoals deze gelden voor huwelijkspartners – de feitelijk samenwonenden een samenwoning van één jaar moeten kunnen bewijzen (zie eerder), **geldt hier een specifieke (langere) termijn van 3 jaar!**

De feitelijke samenwoning kan bewezen worden aan de hand van een uittreksel uit het bevolkingsregister. Is men als samenwonende niet op hetzelfde adres ingeschreven in het bevolkingsregister, dan kan de samenwoning ook met andere middelen aangetoond worden. Hou er rekening mee dat het begrip ‘feitelijk samenwonenden’ niet alleen op de traditionele koppels slaat. Je kan bv. ook met je broer of zus in dezelfde woning samenwonen en genieten van de vrijstelling. Die term “partner” is zeer ruim en slaat dus niet alleen op koppels tussen dewelke een liefdesrelatie bestaat.

De Vlaamse Regering heeft er echter bewust voor gekozen om een aantal samenwonenden uit te sluiten van de vrijstelling voor de gezinswoning. Dat is

het geval voor bloedverwanten in rechte lijn of personen die daarmee gelijkgesteld zijn, of met andere woorden enerzijds de inwonende kinderen, kleinkinderen, zorg- en stiefkinderen en anderzijds de inwonende ouders of grootouders. Zij moeten wél altijd erfbelasting blijven betalen als ze de gezinswoning erven.

Volledigheidshalve vermelden we dat de langstlevende partner in Vlaanderen sinds 1 september 2018 kan genieten van een belastingvrij gedeelte (abattement) van € 50.000 dat wordt toegepast op de nettoverkrijging van roerende goederen (bv meubelen, bankrekeningen,...).

Kinderen onder de 21 jaar waarvan beide ouders zijn overleden, worden bij overlijden van hun langstlevende ouder vrijgesteld ten belope van het verkregen aandeel in de gezinswoning waar de ouder (of ouders bij gelijktijdig overlijden) gedomicilieerd was. Bovendien worden ze ook vrijgesteld op de verkrijging van roerende goederen ten belope van € 75.000.

Nieuw sinds 1 september 2018

Volledigheidshalve vermelden we dat de **langstlevende partner** in **Vlaanderen** sinds 1 september 2018 kan genieten van een **belastingvrij gedeelte (abattement) van € 50.000** dat wordt toegepast op de nettoverkrijging van **roerende goederen** (bv meubelen,

bankrekeningen,...).

Kinderen onder de 21 jaar waarvan beide ouders zijn overleden, worden bij overlijden van hun langstlevende ouder vrijgesteld ten belope van het verkregen aandeel in de gezinswoning waar de ouder (of ouders bij gelijktijdig overlijden) gedomicilieerd was. Bovendien worden ze ook bij de verkrijging van roerende goederen ten belope van € 75.000 vrijgesteld van de betaling van successierechten.

Verminderings in Vlaanderen

Vermindering (belastingkrediet) in rechte lijn, tussen huwelijkspartners en samenwonenden

Er bestaat in Vlaanderen een algemene vermindering voor erfgenamen in rechte lijn, voor huwelijkspartners en samenwonenden. De vermindering wordt slechts toegekend op voorwaarde dat het netto-erfdeel van de betrokken erfgenaam of echtgeno(o)t(e) minder bedraagt dan € 50.000. De vermindering bedraagt :
€ 500 vermenigvuldigd met de coëfficiënt bekomen door $1 - (\text{erfdeel} / \text{€ 50.000})$.

VOORBEELD

De dochter erft van haar moeder een nalatenschap met een netto waarde van € 37.500. In dit geval bedraagt de vermindering € 125.

De berekening geschiedt als volgt:

$$€ 500 \times (1 - (€ 37.500 / € 50.000)) = € 125$$

De te betalen rechten zijn:

op de eerste schijf tot € 37.500 aan 3 % =	1.125
te verminderen met:	-125
blijft, netto te betalen:	1.000

In hoofde van de kinderen (die de volle leeftijd van 21 jaar niet hebben bereikt op de dag van het overlijden) is er een bijkomende vermindering van € 75 per volledig jaar dat nog moet verlopen tot de leeftijd van 21 jaar. De overlevende echtgeno(o)t(e) heeft recht op een vermindering tot beloop van de helft van de bijkomende vermindering die de gemeenschappelijke kinderen samen genieten.

Vermindering (belastingkrediet) bij vererving tussen broers en zussen

Er bestaat tevens een vermindering van rechten tussen broers en zussen.

Men onderscheidt drie niveaus:

Niveau 1 - Het belaste erfdeel is kleiner of gelijk aan € 18.750.

De vermindering bedraagt € 2.000 vermenigvuldigd met het (erfdeel / € 20.000). Is het netto erfdeel van de broer of zus kleiner dan of gelijk aan

€ 18.750 dan wordt de erfbelasting verminderd met 10% van het netto erfdeel.

Niveau 2 - Het belaste erfdeel is groter dan € 18.750 en kleiner of gelijk aan € 75.000.

De vermindering bedraagt € 2.500 vermenigvuldigd met de coëfficiënt bekomen door $1 - (\text{erfdeel} / € 75.000)$.

Niveau 3 - Het belastbaar erfdeel is groter dan € 75.000

Overtreft het belastbare erfdeel van de broer of zus de € 75.000, dan is er geen vermindering van de rechten.

VOORBEELD

De broer erft van zijn zus een nalatenschap met een netto waarde van € 37.500.

In dit geval bedraagt de vermindering € 1.250.

De berekening geschiedt als volgt:

$$€ 2.500 \times (1 - (€ 37.500 / € 75.000)) = € 1.250.$$

De te betalen rechten zijn:

op de eerste schijf tot € 37.500 aan 30% =	11.250
te verminderen met:	-1.250
blijft, netto te betalen:	10.000

Vermindering (belastingkrediet) voor het tarief 'anderen'

Er is ook een vermindering voor het tarief 'anderen'.

Ook hier wordt een onderscheid gemaakt tussen drie niveaus:

Niveau 1 - Het belaste erfdeel is kleiner of gelijk aan € 12.500

De vermindering bedraagt € 2.000 vermenigvuldigd met (totaal van de erfdelen / € 12.500).

Niveau 2 - De som van alle belastbare erfdelen verkregen is groter dan € 12.500 en kleiner of gelijk aan € 75.000.

De vermindering bedraagt € 2.500 vermenigvuldigd met de coëfficiënt bekomen door 1 - (totaal van de erfdelen/€ 75.000).

Niveau 3 - Het belastbaar erfdeel is groter dan € 75.000.

Overtreft het belastbare erfdeel van de fiscaal 'anderen' de € 75.000,

dan is er geen vermindering van de rechten.

VOORBEELD

Een neef erft van zijn oom een nalatenschap met een netto waarde van € 37.500.

In dit geval bedraagt de vermindering € 1.200.

De berekening geschiedt als volgt:

$$€ 2.400 \times \{1 - (€ 37.500 / € 75.000)\} = € 1.200.$$

De te betalen rechten zijn:

op de eerste schijf tot € 37.500 aan 45% =	16.875
te verminderen met:	-1.200
blijft, netto te betalen:	15.675

Vrijstellingen in Brussel

Vrijstelling voor familie

Ook het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kent zijn eigen abatementenstelsel. In dat gewest zijn de erfgenamen in rechte lijn, de huwelijkspartners en de wettelijk samenwonenden vrijgesteld ten belope van € 15.000. Dit abatement wordt ten gunste van de kinderen van de overledene die de leeftijd van 21 jaar niet hebben bereikt, vermeerderd met € 2.500 voor elk vol jaar dat nog moet verlopen tot zij de leeftijd van 21 jaar bereiken en, ten gunste van de overlevende huwelijkspartner, met de helft der bij-abatementsen welke de gemene kinderen samen genieten.

Hetgeen verkregen wordt door alle andere erfgenamen, legatarissen of begiftigden uit de erfenissen waarvan het zuiver bedrag € 1.250 niet overschrijdt is eveneens vrijgesteld. Verder wordt het bedrag van het successierecht vereffend ten laste van de erfgenaam, legataris of begiftigde, die minstens 3 kinderen in leven heeft die de leeftijd van 21 jaar niet hadden bereikt bij het overvallen van de nalatenschap, verminderd met 2% voor elk van deze kinderen, zonder dat de vermindering € 62 per kind mag overschrijden. Deze vermindering wordt, ten gunste van de huwelijkspartner of de samenwonende, gebracht op 4% per kind dat de leeftijd van 21 jaar niet had bereikt, zonder dat de vermindering € 124 per kind mag overschrijden. Voor de toepassing van deze verminderingen wordt een verwekt kind - voor zover het levensvatbaar geboren wordt - gelijkgesteld met het geboren kind.

De gezinswoning

Net zoals in Vlaanderen geldt er vandaag een vrijstelling bij de vererving van een gezinswoning. Sinds 1 januari 2014 moet de langstlevende partner geen successierechten meer betalen op de gezinswoning. Deze maatregel heeft als positief gevolg dat de langstlevende partner niet meer genoodzaakt is om de gezinswoning te verkopen om aan de successierechten te kunnen voldoen of niet meer gestimuleerd wordt om naar Vlaanderen te verhuizen uit fiscale overwegingen.

Wie kan er van genieten?

De vrijstelling geldt voor de langstlevende "partner". Dit kan de huwelijkspartner zijn of de langstlevende wettelijk samenwonende.

Opgelet! In tegenstelling tot de Vlaamse wetgeving kunnen feitelijke samenwonenden in geen geval genieten van de vrijstelling, en dit ongeacht de termijn van samenwoning of gemeenschappelijke huishouding. Indien een feitelijk samenwonende een gezinswoning erft via een testament zal hij onderworpen worden aan het verhoogd tarief dat geldt voor "vreemden". Indien je van de vrijstelling wil genieten is het dus noodzakelijk om een verklaring van wettelijke samenwoning af te leggen voor de ambtenaar van de burgerlijke stand.

De erfgenamen in **rechte lijn** zoals de kinderen, worden **uitgesloten van de vrijstelling**. Deze groep zal wel kunnen genieten van het verlaagd gunsttarief.

Belastingsschijven	Per schijf toepasselijk heffingspercentage	Totaal bedrag van de belasting over de voorgaande schijven
€ 0,01– 50.000,00	2% i.p.v. 3%	
€ 50.000,01 - 100.000,00	5,3% i.p.v. 8%	€ 1.000
€ 100.000,01 - 175.000,00	6% i.p.v. 9%	€ 3.650
€ 175.000,01 - 250.000,00	12% i.p.v. 18%	€ 8.150
€ 250.000,01 - 500.000,00	24%	€ 17.150
Boven € 500.000	30%	€ 77.150

VOORBEELD

Uit een huwelijk sterft de huwelijks-partner. De langstlevende partner krijgt nu wettelijk een vruchtgebruik op de gezinswoning. Sinds 1 januari 2014 hoeft de langstlevende partner zich geen zorgen meer te maken over de successierechten op de woning.

De kinderen van het koppel moeten wél successierechten betalen op de blote eigendom van de woning. Ze genieten dus niet mee van de vrijstelling maar ze zullen wel kunnen genieten van het verlaagde gunsttarief, afhankelijk van de waarde van de woning.

Net zoals in Vlaanderen maakt de wetgever een onderscheid tussen de verschillende soorten wettelijk samenwonenden. Indien het gaat om bloedverwanten in rechte lijn, of personen die ermee gelijkgesteld zijn, wettelijk samenwonenden, geldt de vrijstelling niet. Zij komen wel in aanmerking voor het verminderde tarief.

VOORBEELD

Indien de eigenaar van een woning samenwoont met zijn zus, broer, grootouder, kind... zullen die wel onderworpen blijven aan de successierechten op de woning bij overlijden van de eigenaar.

Wat bij gedeeltelijk beroepsgebruik van de gezinswoning?

Ook hier gebruikt de wetgever de “aanhorigheidstheorie”. Dit betekent concreet dat de twee verschillende delen woongedeelte en beroepsmatig gedeelte in waarde vergeleken moeten worden. Indien het beroepsmatig gedeelte ondergeschikt is aan het woon-gedeelte, dan geldt de vrijstelling op heel het onroerend goed. Omgekeerd, indien het beroepsmatig gedeelte in omvang of waarde groter is dan het woongedeelte zal de vrijstelling enkel gelden op de wooneenheid en niet op het onroerend goed in zijn geheel.

Vrijstellingen in Wallonië

De gezinswoning

In navolging van Vlaanderen en Brussel, past ook Wallonië een vrijstelling toe voor de langstlevende huwelijkspartner/wettelijk samenwonende bij het erven van een gezinswoning.

Noteer vooraf nog dat in Wallonië onder samenwonenden enkel wettelijk samenwonenden worden gevisieerd en dat bijgevolg – zoals in Brussel – de louter feitelijk samenwonenden als ‘vreemden’ worden beschouwd voor het successietarief.

De erfgenamen in rechte lijn genieten niet van deze (beperkte) vrijstelling, maar van een gunsttarief.

Belastingsschijven	Per schijf toepasselijk heffingspercentage	Totaal bedrag van de belasting over de voorgaande schijven
€ 0,01– 25.000	1%	-
€ 25.000,01 – 50.000,00	2%	250
€ 50.000,01 – 160.000,00	5%	750
€ 160.000,01 – 175.000,00	5%	6.250
€ 175.000,01 – 250.000,00	12%	7.000
€ 250.000,01 – 500.000	24%	16.000
Boven € 500.000	30%	76.000

Vrijstellingen voor familieleden

Wallonië kent een abattement of zogenaamde ‘voetvrijstelling’. Datgene wat door een erfgenaam in rechte lijn, tussen huwelijkspartners of tussen wettelijk samenwonenden verkregen wordt, is vrijgesteld van het successierecht tot beloop van een eerste schijf van € 12.500. Indien het door de erfgenaam verkregen

netto-aandeel niet meer bedraagt dan € 125.000 is het successierecht eveneens vrijgesteld tot beloop van de tweede schijf tussen € 12.500 en € 25.000. Deze abattements worden lichtjes verhoogd (men heet dit de ‘bij-abattements’) ten gunste van kinderen die op datum van overlijden de leeftijd van 21 jaar nog niet hebben bereikt evenals ten gunste van de langstlevende echtgeno(o)t(e) of wettelijk samenwonende. Hetgeen

verkregen wordt door andere erfgenamen, legatarissen of begiftigden uit een erfenis waarvan het zuiver bedrag € 620 niet overschrijdt is eveneens vrijgesteld van successierecht.

Daarnaast kent Wallonië een met Brusselse gelijklopende vermindering van het successierecht. Het bedrag van het recht vereffend ten laste van de erfgenaam, legataris of begiftigde, die minstens 3 kinderen in leven heeft die de leeftijd van 21 jaar niet hadden bereikt bij het openvallen van de nalatenschap, wordt verminderd met 2% voor elk van deze kinderen, zonder dat de vermindering € 62 per kind mag overschrijden.

Deze vermindering wordt, ten gunste van de overlevende wettelijk samenwonende of huwelijkspartner, gebracht op 4% per kind dat de leeftijd van 21 jaar niet had bereikt, zonder dat de vermindering € 124 per kind mag overschrijden. Voor de toepassing van deze verminderingen wordt het verwekt kind - voor zover het levensvatbaar geboren wordt - gelijkgesteld met het geboren kind.

Vrijstelling in het kader van Natura-2000

In Wallonië bestaat ook de vrijstelling van successierechten voor de zogenaamde Natura-2000 gebieden, onroerende goederen die in waardevol natuurgebied gelegen.

Sinds 12 september 2008 is er nog een

bijkomende vrijstelling, te weten:

- de waarde van de bomen op stam in de bossen en wouden in de zin van het (nieuwe) Waalse Boswetboek;
- de waarde van aandelen en deelbewijzen van een bosgroepering in de zin van de wet van 6 mei 1999 ter bevordering van de oprichting van burgerlijke bosgroeperingsvennootschappen.

DRIE GEWESTEN: GUNSTREGELING VOOR DE FAMILIALE ONDERNEMING

De goederen die deel uitmaken van een familiale onderneming of aandelen van (of vorderingen op) een vennootschap kunnen onder bepaalde (strenge) voorwaarden genieten van een aanzienlijke vermindering (zelfs vrijstelling) van successierechten.

Hoe wordt de erfbelasting betaald in Vlaanderen?

De successierechten of beter de “erfbelasting” wordt vereffend op zicht van een **aangifte van nalatenschap**. Dit is een document dat een raming van het vermogen van de overledene weergeeft. Het is op basis van deze aangifte dat de fiscus de verschuldigde erfbelasting kan berekenen. Is de overledene geen rijksinwoner dan bestaat er slechts een verplichting tot indiening van een aangifte indien hij in België gelegen onroerende goederen nalaat.

De opmaak van de aangifte gebeurt door de notaris. Vaak komen er immers heel wat juridische en fiscale problemen om de hoek kijken bij de redactie van zo'n aangifte. De notaris kan erfgename bovendien - eenmaal de aangifte ingediend - ook met raad en daad bijstaan bij de vereffening en verdeling van de nalatenschap.

TIP ! Ga u na een sterfgeval zo snel mogelijk naar je notaris zodat hij je meteen met raad en daad kan bijstaan.

De termijn van indiening is afhankelijk van de plaats van overlijden van de erflater.

De termijn bedraagt:

- 4 maand, indien het overlijden plaatsvond in België
- 5 maand, indien het overlijden plaatsvond in een ander Europees land dan België
- 6 maand, indien het overlijden plaatsvond in een land buiten Europa

Het is van belang om zich aan deze termijnen te houden. Doe je dit niet, dan zal de fiscus een belastingverhoging heffen.

Laattijdige indiening van de aangifte geeft altijd aanleiding tot een belastingverhoging, maar de hoogte van deze belastingverhoging hangt af van het al dan niet tijdig vragen van uitstel. Neem nu dat de aangifte maximaal vijf maanden te laat werd verstuurd (tot vijf maanden na de wettelijke termijn van vier maanden, dus tot negen maanden na overlijden), dan betaalt men 1% belastingverhoging indien men hiervoor tijdig uitstel heeft gevraagd. Een erfgenaam betaalt echter 5% belastingverhoging indien hij of zij geen uitstel heeft gevraagd.

Enkel indien men bij een aanvraag tot uitstel (van maximum twee maanden) ook echt kan motiveren dat de termijn van 4 maanden te kort is, is geen belastingverhoging verschuldigd.

Je merkt het al: om belastingverhoging te vermijden is het van belang om tijdig naar de notaris te stappen. De notaris zal immers op tijd de aangifte moeten indienen, en indien nodig, uitstel van de termijn moeten vragen.

Berekening van de erfbelasting in Vlaanderen

Eenmaal de fiscus (Vlabel) de aangifte van nalatenschap heeft ontvangen, zullen ze op basis van die aangifte overgaan tot de berekening van de verschuldigde belasting. Om deze erfbelasting te innen, zal Vlabel werken met een systeem van inkohiering. Net zoals bij de personenbelasting zal de belastingsplichtige een “aanslagbiljet” ontvangen. Dit aanslagbiljet staat op naam van de belastingsplichtige, maar kan verstuurd worden naar het adres van de woonstkeuze vermeld in de aangifte van nalatenschap (adres van een erfgenaam, adres van de overledene of eventueel adres van de notaris die geholpen heeft bij de opstelling van de aangifte nalatenschap).

De belastingsplichtige heeft vanaf de datum van verzending van het aanslagbiljet twee maanden tijd om de erfbelasting te betalen. Bij laattijdig betalen gelden nalatigheidsintresten.

Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat

Vlaamse Raad van het Notariaat

Verantwoordelijke uitgever: C. Van Belle

Bergstraat 30/34
1000 Brussel

D/2020/1928/8

De notaris: deskundig adviseur,
objectieve gids... een vertrouwens-
persoon waarbij u terecht kan voor
advies i.v.m. uw persoonlijk- en
beroepsleven (en de combinatie
van beide).

